

(i) Printed Pages : 7]

Roll No.

(ii) Questions : 9+9+9]

Sub. Code :

0	0	1	6
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	1
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 1st Semester
Examination**

1127

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

(In All Mediums)

Paper : Concept of Warfare

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Note :- Attempt any *five* questions. Section-A is compulsory.
Attempt any *one* question from each Section B, C, D
and E.

Section-A

1. Give any *ten* short answers of the following :

- (i) In which state the Chandipur Missile Testing Center is located ?
- (ii) Give any *two* disadvantages of War.
- (iii) What is the full form of CTBT ?

NA-7

(1)

Turn Over

- (iv) Who wrote the book "Strategy of Indirect Approach ?"
- (v) "Surprise is the soul of every operation the secret of victory and key to success." Who said these words ?
- (vi) Define Asymmetric warfare.
- (vii) Who is the Defence Minister of India ?
- (viii) Write down any *two* advantages of Discipline in War.
- (ix) Why the Sri Harikota place is famous in India ?
- (x) Name any *two* aircrafts of Indian Air Force which can carry nuclear bomb.
- (xi) Explain Information Warfare.
- (xii) What are the effects of nuclear bomb ?
- (xiii) Which are the strategies of Nuclear Warfare ?
- (xiv) Explain Non-conventional Warfare.
- (xv) Describe Humanisation of Warfare. 10×2=20

NA-7

(2)

Section-B

2. Describe the principles of war and how their importance has increased in the modern warfare ? 12½
3. Describe the meaning of war, concept and its development. 12½

Section-C

4. Define modern war and give its important features. 12½
5. Explain the concept of Guerrilla war propounded by Mao-Tse Tung and also explain the conditions which are essential for the successful Guerrilla operations. 12½

Section-D

6. How deterrence strategy can be made effective between India and Pakistan ? 12½
7. Write a detailed note on the beginning of nuclear era. 12½

Section-E

8. Describe the information warfare and its objectives. 12½
9. What do you know about Morale ? Explain in detail the importance of Morale in modern war. 12½

NA-7

(3)

Turn Over

हिन्दी माध्यम

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।
खण्ड-ब, स, द और इ में से प्रत्येक में से कोई एक प्रश्न
कीजिए।

खण्ड-अ

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए :
 - (i) चाँदीपुर मिसाइल परीक्षण केन्द्र किस राज्य के स्थित है ?
 - (ii) युद्ध की कोई दो हानियाँ लिखिए।
 - (iii) CTBT का पूर्णरूप क्या है ?
 - (iv) 'स्ट्रेटजी ऑफ इनडाइरेक्ट एप्रोच' पुस्तक किसने लिखी ?
 - (v) "आश्चर्य विजय का रहस्य एवं सफलता की कुंजी प्रत्येक ऑपरेशन की आत्मा है।" यह किसने कहा ?
 - (vi) असममित युद्ध की परिभाषा दीजिए।
 - (vii) भारत के रक्षामंत्री कौन हैं ?
 - (viii) युद्ध में अनुशासन के दो लाभों को लिखिए।
 - (ix) भारत में श्री हरिकोटा क्यों प्रसिद्ध है ?
 - (x) परमाणु बम ले जाने वाले भारतीय वायु सेना के किन्हीं दो एयरक्राफ्ट के नाम लिखिए।
 - (xi) सूचना युद्ध का वर्णन कीजिए।
 - (xii) परमाणु बम के प्रभाव क्या हैं ?

NA-7

(4)

(xiii) परमाणु युद्ध की रणनीतियाँ कौन-कौनसी हैं ?

(xiv) गैर-परम्परागत युद्ध को समझाइए।

(xv) युद्ध में मानवीकरण का वर्णन कीजिए।

10×2=20

खण्ड-ब

2. युद्ध के सिद्धान्त लिखिए तथा आधुनिक काल में युद्ध में इसका महत्त्व कैसे बढ़ता जा रहा है ? 12½
3. युद्ध का अर्थ, अवधारणा तथा इसके विकास का वर्णन कीजिए। 12½

खण्ड-स

4. आधुनिक युद्ध की परिभाषा दीजिए तथा इसकी महत्त्वपूर्ण विशेषताएँ दीजिए। 12½
5. माओत्से-तुंग द्वारा प्रतिपादित गुरिल्ला युद्ध का वर्णन कीजिए तथा उन दशाओं का वर्णन कीजिए जो गुरिल्ला ऑपरेशन के लिए सफल है ? 12½

खण्ड-द

6. भारत तथा पाकिस्तान के मध्य रणनीति को कैसे प्रभावपूर्ण बनाया जा सकता है ? 12½
7. परमाणु युग के आरम्भ पर एक विस्तृत टिप्पणी लिखिए। 12½

खण्ड-इ

8. सूचना युद्ध तथा इसके उद्देश्यों का वर्णन कीजिए। 12½
9. मनोबल से आप क्या समझते हैं ? आधुनिक युद्ध में मनोबल के महत्त्व का विस्तृत वर्णन कीजिए। 12½

NA-7

(5)

Turn Over

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ

ਨੋਟ : ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ।
ਖੰਡ - ਬ, ਸ, ਦ ਅਤੇ ਏ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ।

ਖੰਡ-ਅ

1. ਨਿੱਚੇ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ :
 - (i) ਚਾਂਦੀਪੁਰ ਮਿਸਾਇਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
 - (ii) ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਹਾਨੀਆਂ ਲਿਖੋ ।
 - (iii) CTBT ਦਾ ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ?
 - (iv) ਸਟਰੈਟਜੀ ਆਫ ਇਨਡਾਇਰੈਕਟ ਐਪ੍ਰੋਚ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖੀ ?
 - (v) "ਹੈਰਾਨੀ ਫਤਹਿ ਦਾ ਰਹੱਸ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹਰ ਇੱਕ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੈ ।" ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ?
 - (vi) ਅਸੀਮਿਤ ਯੁੱਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ।
 - (vii) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਹਨ ?
 - (viii) ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦੋ ਲਾਭ ਲਿਖੋ ।
 - (ix) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਕੋਟਾ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ?
 - (x) ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਏਅਰਕਰਾਫਟ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ।
 - (xi) ਸੂਚਨਾ ਯੁੱਧ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।
 - (xii) ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹਨ ?

NA-7

(6)

(xiii) ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ?

(xiv) ਗੈਰ-ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਓ ।

(xv) ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵੀਕਰਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 10x2=20

ਖੰਡ-ਬ

2. ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕਿਵੇਂ ਵੱਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? 12½
3. ਯੁੱਧ ਦਾ ਅਰਥ, ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 12½

ਖੰਡ-ਸ

4. ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ । 12½
5. ਮਾਓਤਸੇ - ਤੁੰਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਜੋ ਗੁਰੀਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਫਲ ਹੈ ? 12½

ਖੰਡ-ਦ

6. ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੂਰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 12½
7. ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ । 12½

ਖੰਡ-ਏ

8. ਸੂਚਨਾ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 12½
9. ਮਨੋਬਲ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਨੋਬਲ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 12½

NA-7

(7)